

I Giardini Botanici Hanbury

EEN EXOTISCH PARADIJS AAN DE LIGURISCHE KUST

De tuin van de gebroeders Hanbury, bovenop een rots en met een fabuleus uitzicht over de Middellandse Zee, is een goed verborgen paradijs met een mysterieuze geschiedenis.

TEKST EN FOTOGRAFIE RUUD VAN GESSEL

I Giardini Botanici Hanbury

Je hebt van die geluksvogels. Hun ouders zijn al schatrijk en kindlief maakt zelf ook een fortuin. Het overkwam Sir Thomas Hanbury. In 1853 vertrok hij, op achttienjarige leeftijd, naar Shanghai. Ruim tien jaar later was de handelaar in specerijen, thee en zijde zelf ook multimiljonair. Hij ging met 'pensioen' om zijn passies te kunnen volgen: reizen, zon en planten. Op aanraden van zijn oudere broer Daniël, zelf een natuurliefhebber en amateurschilder, ging Thomas ook eens naar het Franse Menton. Daar in de buurt, richting Genua, zou een rots met een fabuleus uitzicht over de Middellandse Zee liggen. Enige minpuntje: volgens de lokale bevolking, die een mengelmoes van Ligurisch

en Kerklatin sprak, zweefde er in het holst van de nacht een geest door het luchtruim, toebehorend aan Violante, een non die honderden jaren geleden in het vervallen paleis had gewoond.

Sterstatus voor plantenjagers

Sir Thomas Hanbury had voor hetere vuren gestaan en vertrok geheel in stijl met zijn hagelwitte jacht uit Marseille om koers te zetten naar Punta della Mortola. Na een voorspoedige reis zag hij vanaf zee in het ochtendgloren de rotspartij waar de golven van azuurblauw al eeuwen op hun eigen manier aan land gingen. Halverwege zag hij het vervallen Palazzo Orengo liggen. Zijn broer had inderdaad niets te veel

gezegd. Deze plek was de hemel op aarde! I Giardini Botanici Hanbury aan de Italiaanse Bloemenriviera zijn een goed verborgen paradijs gebleven. Er staan de mooiste palmbomen en cypressen, er bloeien prachtige cactussen en andere exoten uit de hele wereld, de geur van de altijd bloeiende citrusbomen zorgt voor een permanent geluksgevoel en van waar je ook kijkt, overal zie je de Middellandse Zee. Sluit je ogen en je hoort het ruisen van de wind. Verder hoor je alleen een weldadige stilte met hier en daar een krekel. Zo was het in de negentiende eeuw en zo is het nu nog. Het is zo'n plek op aarde waar je altijd zou willen zijn, of je nou van planten houdt of niet. De gebroeders Hanbury deden dat wel en

het was hun droom om de mooiste en meest exotische planten uit de hele wereld bij elkaar te krijgen. Het verzamelen van planten was in die tijd een heuse trend waar niet alleen geld, maar ook veel status aan verbonden was. *Planthunters* waren echte sterren die met veel egards werden behandeld. Maar de gebroeders Hanbury hadden wat een plantenjager niet had: een schitterende plek voor een botanisch tuin en de drive

De geur van de altijd bloeiende citrusbomen zorgt voor een permanent geluksgevoel

om daar ook werkelijk iets bijzonders van te maken. Die wilskracht werd als vanzelf gehonoreerd. Wetenschappers, verzamelaars van koninklijken bloede én plantenjagers, ze kwamen allemaal met de mooiste stekjes of zaadjes langs. Thomas en Daniël namen alles in dank aan. Het ging de broers 'om de heb' – in de goede zin van het woord. Zouden de plantjes hun wereldreis overleven? Zouden ze zich gelukkig voelen in de Italiaanse zon en nog mooier worden?

Weelde aan kleuren

De naras, het dagelijks eten van de Hotentot overleefde de winter aan de Bloemenriviera niet. Dat gold ook voor de koffiestruiken en de bananenbomen.

Maar de meeste groene gasten bleven voor de rest van hun leven aan de Middellandse Zee wonen en gaven zowel de Franse als de Italiaanse Riviera het gezicht zoals wij dat nu nog kennen en voelen: een weelde aan kleuren en geuren waar het goed toeven is. Zo maakten Thomas en Daniël van een woeste plek aan de Middellandse Zee de beroemdste botanische tuin van de wereld in hun tijd. De Chinese ambassadeur schonk hen zelfs de Fu, die symbool staat voor geluk en een lang leven. Het Chinese karakter daarvoor zit nog altijd in de ingangspoort. Daniël heeft niet lang van de tuin kunnen genieten. Hij werd ziek en stierf op 49-jarige leeftijd. Sir Thomas, inmiddels getrouwd, >

Mussolini en Franco genoten tijdens een geheime ontmoeting in 1941 van de tuin

besteedde de rest van zijn leven aan de goede zaak. Hij plantte in Ventimiglia de eerste palmen langs de boulevards, stelde zijn tuin open voor publiek en doneerde een vermogen aan de Universiteit van Genua. De Engelse schrijver Arnold Bennett schreef over hem: 'Hij is hier de lord God!' Dat bleek ook toen Sir Thomas in 1907 overleed en zeventuizend mensen de overlijdensprocessie naar Sanremo volgden.

Nieuwe rijken

De tuin ging over in de handen van zijn zoon Sir Cecil and zijn vrouw lady Dorothy. Zij werd de drijvende kracht achter de eerste renaissance van I Giardini Botanici Hanbury. Dat was hard nodig, want

na de Eerste Wereldoorlog was de tuin veranderd in een woestenij.

Lady Dorothy had naast wilskracht ook stijl. Zij gaf de opdracht voor de restauratie van het paleis, liet elektriciteit aanleggen en gaf de tuin een eigen elegante look, Italiaans, met stijl en raffinement als tegenhanger van de 'vulgaire' tuinen die de nieuwe rijken aan de Franse kant van de grens lieten aanleggen.

De rommelige paden werden stijlvolle trappen, er kwamen vijvers met fonteynen, beelden en marmeren bankjes op de mooiste plekjes om van de fabuleuze vista's te kunnen genieten.

In 1939 was ze klaar met haar levenswerk, maar ze kon er nauwelijks van genieten.

Dat deden Mussolini en Franco tijdens een geheime ontmoeting in 1941 wél: de indrukwekkende villa was inmiddels geconfisqueerd door het Italiaanse leger.

Winston Churchill

In de Tweede Wereldoorlog vloog boven de Punta della Mortola meer dan de geest van Violante. Oorlogsvliegtuigen van zowel de Duitsers, Italianen en geallieerden gebruikten de rots voor het oefenen in precisiebombardementen, met alle gevolgen van dien.

Lady Dorothy kwam na de oorlog als weduwe terug en weer was de tuin een totale chaos. Enthousiast begon ze aan een tweede renaissance, maar in 1955

sloeg het noodlot opnieuw toe: de meeste planten overleefden de ijskoude winter niet. In het voorjaar daarop kreeg ze een ongeluk waardoor ze permanent in een rolstoel terecht kwam. Het was Winston Churchill die 'the charming lady Hanbury' even wist op te beuren. In haar eigen rolstoel, ooit queen Victoria's special chair, werd

Je hebt er weinig fantasie voor nodig om de hoofdpersonen uit het verleden te laten herleven

hij naar de mooiste plekken van de tuin gereden en met Brits gevoel voor understatement schreef hij naar zijn vrouw: 'it is indeed a wonderful spot.'

Volle maan

De lusten wogen echter niet meer op tegen de lasten en in 1960 moest lady Dorothy tegen een symbolisch bedrag de tuin aan de Italiaanse overheid verkopen. Wie nu I Giardini Hanbury bezoekt, kan nog altijd de sfeer van weleer proeven en je hebt er weinig fantasie voor nodig om de hoofdpersonen uit het verleden te laten herleven. Hoewel de tuin door zijn ligging in alle seizoenen een bezoek meer dan waard is, blijft het voor-

jaar de beste periode. Dan wordt er oogstrelend gebloeid en is het groen van een onwereldse intensiteit. In de zomer kan het goed heet zijn, maar er zijn genoeg koele plekjes om even weg te dromen. En in de winter? Dan vierten de winterbloeiers op hun eigen wijze Oud en Nieuw met een kleine, maar even wonderschone bloemenzee. En met volle maan? Wie het wil, ziet Violante: ze glimlacht! ♦

I Giardini Hanbury

Kijk voor de openingstijden per seizoen op www.amichanbury.com.

Op deze site staat ook een routebeschrijving en is – voor liefhebbers – de hele collectie bloemen en planten, inclusief de Latijnse namen, te vinden.